

De symboliek van politiek en liefde

Regisseur Van der Sanden over 'Het Eind van de Paring'

Achtergrond - 25 november 2004

(25 november 2004) Het Nationale Toneel speelt tot eind december het theaterstuk 'Het Eind van de Paring' van de Duitser Franz Xaver Kroetz, gebaseerd op de bittere geschiedenis van Petra Kelly en Gert Bastian. Zij, één van de oprichters van De Groenen, had een verhouding met hem, ex-generaal bij de Bundeswehr. In 1992 eindigt die relatie abrupt en gewelddadig als Bastian eerst haar en vervolgens zichzelf van het leven berooft. Regisseur Léon van der Sanden in een vraaggesprek over betekenis en symboliek van een schokkende tragedie.

In feite moet 'Het Eind van de Paring' daarom meer als een grote metafoor voor Duitsland en de Duitse cultuur gezien worden, dan als een historisch drama. Dat is ergens wel jammer, want de geschiedenis van Kelly en Bastian had zich uitstekend voor dat laatste geleend. Nog altijd is niet duidelijk wat zich op de bewuste dag precies heeft afgespeeld en ook de vraag waaróm Bastian tot zijn daad kwam blijft onderwerp van speculatie.

In Nederland, waar Petra Kelly misschien nog wel het meest bekend is van haar verhouding met Sicco Mansholt in de jaren zeventig, is volgens Van der Sanden echter niemand gebaat bij een historische reconstructie. Hij heeft het stuk van Kroetz daarom veel meer willen zien als een verhaal waarin relatie en politiek beide een metafoor vormen voor de ander. "Zij wordt in het stuk steeds extremistischer, wat op een gegeven moment zelfs dreigt om te slaan richting terrorisme. Hij is haar tegenpool. Hij kan alleen denken in concrete dingen, die hij best zou willen veranderen, als hij daar niet te oud voor zou zijn. Hij loopt met een kruk en kan letterlijk geen kant meer op. Het zijn twee heel erg Duitse archetypen: aan de ene kant het idealisme, de Sturm und Drang, die zelfs in zelfmoord kan eindigen. Aan de andere kant het kleinburgerlijke en bekrompen gevoel voor orde en netheid. Hun liefdesrelatie is in feite een metafoor voor de politieke stand van zaken en omgekeerd."

Die benadering zorgt evenwel voor een zekere ambiguïteit. Enerzijds het historische gegeven van het verhaal en de politieke actualiteit van het stuk, die inderdaad rond begin jaren negentig gezocht moet worden. Het interieur van de

woning, dat in alles 'aan vroeger' doet denken, maakt dat de toeschouwer zich van die historische achtergrond voortdurend bewust blijft. Anderzijds het metaforische en symbolische karakter van de hele geschiedenis, dat vanwege zijn universele waarde noodzakelijkerwijs niet op concrete historische details kan ingaan, maar dat wel tv-beelden van de in 2004 aangetreden bondspresident Horst Köhler kan tonen. Onbevredigend voor iedereen die bekend is met het verhaal van Kelly en Bastian, is daarom de hardnekkige oppervlakkigheid van Kroetz' dialogen.

Zwijn of mens

Dat verhaal doet Kroetz overigens heel bewust geweld aan. Niet voor niets heeft hij de voornamen van Kelly en Bastian vervangen door Sybille en Bert. Ook in het verloop van de handelingen heeft hij zich duidelijke vrijheden gepermitteerd, om de tragische liefdesgeschiedenis een bredere context te geven. Tegen het eind van het stuk laat hij Sybille refereren aan de Rote Armee Fraktion, de terroristische groepering die Duitsland in de jaren zeventig met gewelddadige aanslagen angst aanjoeg. Herhaaldelijk declameert ze de bekende leus van de RAF: "Of zwijn of mens, of overleven tegen elke prijs of vechten tot de dood, of probleem of oplossing, daartussen is er niks."

Kroetz heeft hiermee het existentiële probleem aan de orde willen stellen, dat een mens altijd bepalende keuzes moet maken. Sybille/Kelly wilde de wereld via de politiek proberen te veranderen, maar merkt op een gegeven moment doodsbenauwd op, dat diezelfde politiek haar volstrekt machteloos heeft gemaakt. Kroetz laat haar in het stuk denken, dat ze wellicht wel veel meer had kunnen bereiken, als ze zich destijds had aangesloten bij Andreas Baader en Ulrike Meinhof. Nu is het daarvoor te laat en heeft ze het definitief verloren van de bureaucratie en de ambtenarij.

Aan het eind van het stuk wordt dat wreed uitgebeeld door Bastian, als hij een dodelijk pistoolschot op de slapende Kelly afvuurt. Vervolgens ruimt hij kalm en gedisciplineerd de woning op, waarna hij het pistool op zichzelf richt. Van der Sanden: "De Gert Bastians van deze wereld hebben geholpen om de Petra Kellys te smoren".

Pim Huijnen is redacteur van het Duitslandweb.

'Het Eind van de Paring' van Franz Xaver Kroetz

Regie en vertaling: Léon van der Sanden

Met: Catherine ten Bruggencate en Rik van Uffelen

Tot en met 22 december te zien in verschillende theaters. Zie [de website van het Nationale Toneel](#) voor de speellijst. Meer informatie vindt u ook in de [agenda](#) van het Duitslandweb.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/2079/de-symboliek-van-politiek-en-liefde>